

KİTAP DEĞERLENDİRME / BOOK REVIEW

Emine Bilgehan Türk, *KURMACADAN GERÇEĞE HASAN İZZETTİN DİNAMO (ROMAN-OTOBİYOGRAFİ)*, Serander Yayınları, Trabzon 2016, 200 s. ISBN: 978-9944-374-71-2

*Fatih MEMİŞ**

Cumhuriyet dönemi Toplumcu Gerçekçi edebiyatın önemli şair ve romancılarından olan Hasan İzzettin Dinamo, yazı hayatına şiir yazarak başlar. Dinamo gençlik yıllarında bireyselliğin merkezde olduğu şiirler yazsa da Nazım Hikmet şiiri ile tanışınca, sanatçının şiiri toplumcu bir çizgiye kayar. Kendi üslubunu kazanmasının ardından bu alanda önemli ürünler verir. Sanatçının şiir alanında ilk eseri 1931 yılında Vehbi Cem Aşkun ve öğretmen Mehmet Cevdet’le birlikte çıkardıkları *Adsız Kitap*’tır. Şair daha sonra da 1937’de Deniz Feneri adını verdiği bireysel şiir kitabını yayınlar. Bunları daha yüzlerce şiir takip eder. Şiirlerinin yanında farklı edebiyat türlerinde de birçok esere imza atmış olan Hasan İzzettin, başta roman olmak üzere, hikâye, anı ve tercüme eserler kaleme alır.

Bir şair olduğu gibi aynı zamanda bir romancı da olan Dinamo’nun roman alanındaki ilk önemli eseri 1966-1967 yılları arasında yayınlanmış olan ve “Milli Kurtuluş Savaşının Gerçek Hikâyesi” alt başlığı ile çıkan sekiz ciltlik *Kutsal İsyan*’dır. Bunu Ateş Yılları devamında da *Savaş ve Açlar* romanı takip eder. Savaş ve Açlar, Hasan İzzettin Dinamo’nun hayatına, özellikle ailesine ve çocukluk yıllarına dair otobiyografik izlerin yoğun olarak işlendiği bir romandır. Daha sonraki yıllarda yazdığı *Öksüz Musa*, *Musa’nın Mapusanesi*, *Koyun Baba* ve *Musa’nın Gecekondu* romanları da yazarın hayatına bir kapı aralayan; onun çocukluk, gençlik ve olgunluk dönemlerine ait otobiyografik unsurlar taşıyan romanlardır.

Cumhuriyet dönemi edebiyatının önemli aydınlarından birisi olan Dinamo, benimsediği toplumcu ideoloji nedeniyle komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle hapse mahkûm edilir ve hayatının bir bölümünü sürgünde geçirir. Bu zor şartlar altında eser vermekten vazgeçmeyen Dinamo için

* Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi.

yazmak, hayatının en önemli gayesi olur.

Otobiyografiler, öz yaşam öyküleridir. Bu türde, yazar yaşadıklarını nesnel bir tutumla kaleme almaya çalışsa da yazı metninin merkezine aldığı kişi yine kendisi olduğundan nesnellik otobiyografi yazarı için güç bir durumdur. Yazarın, yaşadığı döneme ait sosyal ve tarihsel unsurlara da yer vermesi otobiyografi türüne belgesel bir nitelik kazandırır.

Otobiyografinin roman türünün imkânları doğrultusunda işlenmesiyle, otobiyografik roman olarak adlandırılan bir roman türü ortaya çıkar. Otobiyografik roman, yazarının kendi hayatını konu edindiği ve bunu bir kurgu içerisinde işlemesi yolu ile yazılmakta olup, roman yazarının kendi hayatını anlatırken nesnel gerçekliğe bağlı kalmasının yanında romanına kurmaca birtakım unsurları da dâhil etmesi kaçınılmazdır. Bu bağlamda her roman otobiyografik bazı unsurlar barındırabileceği gibi, otobiyografik bir romanda roman türünün kurmacaya hizmet etmesi noktasında kurmaca unsurlar barındırabilir.

Emine Bilgehan Türk'ün *Kurmacadan Gerçeğe Hasan İzzettin Dinamo (Roman-Otobiyografi)* adlı kitabı, adından da anlaşılacağı üzere Hasan İzzettin Dinamo'nun, romanlarında otobiyografiyi merkeze alan akademik bir çalışmadır. Dinamo'nun romanları üzerine daha önce yapılan akademik bir çalışma olmaması bu çalışmayı onun romanları üzerine yapılan bir ilk çalışma olması nedeniyle önemli kılıyor. Daha önce doktora tezi olarak hazırlanan bu çalışmada yazar, otobiyografi ve roman türünü zemin olarak çalışmada konumlandırırken Hasan İzzettin Dinamo'nun romanlarını, onun biyografisini temel alarak bir incelemeye tabii tutar. Çalışmayı önemli kılan bir diğer husus da, roman-hayat, roman ve kurgu, roman ve gerçeklik gibi hususlarda öncü bir çalışma olmasıdır. Kitabın takriz bölümünde Erdoğan Erbay da bu hususa dikkat çeker:

“Emine Bilgehan Türk, Hasan İzzettin Dinamo'nun romanlarına dair ortaya koyduğu bu çalışma, bundan sonrası için, roman ve hayat, roman ve kurgu, roman ve gerçeklik gibi hususlarda ön açıcı bir ilk adımdır. Çünkü roman türünün günümüzde postmodern imkânların da devreye girmesiyle okuyucu ve münekkide yüklediği sorumluluklar artmıştır.”¹

Kurmacadan Gerçeğe Hasan İzzettin Dinamo (Roman-Otobiyografi) adlı 200 sayfalık eser, iki ana bölümden meydana gelir. “Sonuç” ve “Kaynakça” kısımlarının ardından yer verilen “Ekler” kısmında Dinamo'nun nüfus cüzdanı, basın kartı, kendi el yazısıyla çocukluğunu anlattığı belge ve bir de kendisine ait mektup yer alır. Birinci bölüm, çalışmanın kuramsal yapısını içerisinde barındıran “Roman ve Biyografik Anlatı”, ikinci bölüm ise Hasan İzzettin Dinamo'nun Romanlarında Biyografik Unsurlar” şeklinde başlıklandırılır. Kitabın ilk bölümü, kuramsal anlamda ayrı bir önem taşımakta olup,

¹ Emine Bilgehan Türk, *Kurmacadan Gerçeğe Hasan İzzettin Dinamo (Roman-Otobiyografi)*, Serander Yayınları, Trabzon 2016, s. 12

ikinci bölümden bağımsız bir bütünlük taşır. Romanın bir tanımı yapılmakla birlikte roman türünün gelişimi, biyografi ve biyografik roman, otobiyografi ve otobiyografik roman kavramları bu bölümde irdelenir. “Otobiyografi”, “Hatıra ve Otobiyografi”, “Niçin Biyografi”, “Otobiyografik Anlatının Sorunları”, “Otobiyografik Roman”, şeklinde başlıklandırılan alt bölümlerde de verilen başlıklar ekseninde konular çeşitli yönlerden incelenir.

İnsanın doğası gereği kendi benini gizleyememe, en başta edebi eserlerde karşılaşılan bir durumdur. Yazarın bir insanın, ortaya koyduğu anlatı bir kurmaca dahi olsa birinci elden çıktığı için içerisinde kendi benine ve yaşamına ait unsurların yer alması kaçınılmazdır. “Yaşanmışlık olmadan roman olmaz ama yaşanmışlık da asla tekrar edilemez”² ifadesi bir yazarın romanını meydana getirmesi için kendi yaşamının en önemli unsur olduğunu vurgularken, kendi yaşamının aynı şekilde yaşanamayacak, yani yazılamayacak bir yapıda olması o anlatının tamamen otobiyografik bir yapı taşıyamayacağını gösterir. Bu çalışmanın temel eksenini oluşturan roman ve otobiyografi kavramları, birlikte düşünülerek önemli birtakım yargılara ulaşılır. Bu yargılara ulaşılırken, yazar birçok kaynak kitap ve güncelliğini koruyan çok sayıda akademik makale ile konunun anlaşılmasını kolaylaştırır.

Yazılmış bir metin içerisinde yazarı nerede konumlandırırız? sorusu akla yine yazarın bireysel kimliğini ve biyografisini getirir. Yazar kendi kimlik ve yaşantısını gerek farkında olmadan gerekse bilinçli bir şekilde işlerken, yazdığı metne otobiyografik bir nitelik kazandırmaktadır. Yazar bunu kendi ağzıyla dile getirsin yahut getirmesin, araştırmacının yapması gereken yazarın metindeki yerini konumlandırmaktır. Çalışmanın ikinci bölümü de böyle bir dikkatin ürünüdür. Emine Bilgehan Türk, kitabın ilk bölümünde otobiyografi-roman üzerine dikkate değer yargılar ortaya koymanın ardından, bu yargıları somutlaştırmak adına Hasana İzzettin’in romanlarını ele alır. “Hasan İzzettin Dinamo’nun Romanlarında Biyografik Unsurlar” başlığını taşıyan ikinci bölümde bu bağlamda Dinamo’nun *Savaş ve Açlar*, *Öksüz Musa*, *Açlık*, *Koyun Baba*, *Musa’nın Gecekondu*, *Adalet Sıtması*, *Sübyan Koşuşu*, *Ateş Yılları*, *Yunan Askeri* ve *Türk Kelebeği*, romanları yazarın biyografisi göz önünde bulundurularak incelemeye tabii tutulur. İncelemenin otobiyografik bir bütünlük taşıması ve oluşabilecek bir karmaşıklığın engellenmesi adına çalışmada romanların yayınlama kronolojisi yerine Hasan İzzettin’in biyografisi göz önünde bulundurularak bir sıra gözetilir. Bu biyografik sıralamayı yazar, Dinamo’nun hayatını üç döneme ayırarak yapar. “Çocukluk Dönemi”, “Gençlik Dönemi” ve “Olgunluk Dönemi” olarak gruplandırılan romanlar bu dikkatle sıralanır.

Eserlerin otobiyografi ve roman bağlamında değerlendirilmesi sıkça karşılaşılmayan bir uygulamadır. Bu yönüyle özgün bir çalışma olan bu eser,

² Mehmet Narlı, “Otobiyografi ve Roman /Otobiyografik Roman”, *Turkish Studies*, Volume 4 /1-I (Winter 2009), s. 908

roman ve otobiyografi alanında araştırma yapmak isteyen ve yine bu alanda yeni çalışmalar yapılması adına ufuk açıcudur. Yalnız bu yönlerden değil Hasan İzzettin'i daha yakından tanımak ve eserlerini farklı bir gözle okumak adına meraklısı için de ilgi çekici bir çalışmadır. Hasan İzzettin Dinamo'nun, romanlarının otobiyografik unsurlar yönünden zengin bir içeriğe sahip olması, eserlerinden hareketle bir biyografi ortaya koyulmasını mümkün kılmıştır. Yazar da Dinamo'nun romanları için *“Kutsal İsyan ve Kutsal Barış dışındaki on bir romanında da sanatçının biyografisinin izlerini bulmak mümkündür.”*³ demekle bu durumu “romancının eserlerinde tarihi olayları anlatırken kendi benini kullanması”⁴na bağlamaktadır. Ayrıca Bilgehan Türk, Dinamo'nun romanları müstakil romanları için “yaşam öyküsel” nitelikte romanlar olduğunu söyler. Bununla birlikte Dinamo'nun romanlarındaki otobiyografik izlerin yanında, romanların temelindeki kurmaca unsurların varlığı, romanlar incelenirken, kurmaca ve gerçeklik açısından da araştırmacıyı bir irdeleme yapmaya götürür.

Kısaca, roman ve otobiyografi, otobiyografik roman gibi romana ve otobiyografiye ait dikkatler ile birlikte Hasan İzzettin Dinamo'nun romanları üzerinden yazarın biyografisi ve yaşadığı tarihi dönem üzerine bir çalışma olan bu eser, bütün bu yönleriyle ulaşılmak istenen amaca varır. Hem roman ve otobiyografi bağlamında hem de Dinamo'nun romanlarının bu bağlamda incelenmesi ile bu eseri sahadaki nadir çalışmalardan biri yapar. Bir ilk eser olan bu çalışmanın, yazar için, yeni çalışmalar adına önemli bir adım olduğu kabul edilmelidir.

³ Türk, *a.g.e.*, s. 62

⁴ Türk, *a.g.e.*, s. 62